

KNJIŽEVNOST

Igraju: *GULIVER SIN*
STRIJELAC

žena kraj prozora
revolver
tamnica
špijunke na zidovima
tanjur juhe i kriška kruha

REBRO KAO ZELENI ZIDOVI

IVANA SAJKO

(Petnaest do osam. Valjda ćeš naći ulicu, sve sam ti objasnila, jednostavno je, uostalom, već si bio ovdje. Otvorit ću zavjese da vidiš svjetlo, prepoznat ćeš ga po onom sjenilu sa sitnim staklenim kuglicama što zvone na propuhu. Čuješ? (mogla bih ih slušati satima) Uskoro će osam. Previše pušim. Upalit ću svijeće radi dima — htjela bih te dočekati u bistrom zraku. Već mi nedostaješ, a tek je osam i deset. Sva sreća, planete su blagonaklono položene oko sunca, što kazuje da ćeš doći. Možda kupuješ cvijeće ili vino — neka bude crveno. Promjenit ću i ruž — neka sve bude u istoj boji. Devet je. Kasniš. Uprljala sam čašu ružom. Sporo hodaš, zastajkuješ, stol se već ohladio. Normalno, deset je sati i osjećam se gotovo kao udovica, sitna, mračna i šutljiva. Žagasić ću svjetlo i obući crno, utopit ću se u mrak, ne želim da susjedi vide kako stojim kraj prozora. Bilo bi me sram da pomisle kako čekam i nemam hrabrosti odustati. A ponoć je, spava mi se, leći ću, no čuti ću korake kad stigneš, (ne brini) u ovo doba noći snažna je jeka...

Čini mi se da su prošle godine odkada sam mislila da bi me mogao probuditi. Možda sam ti ostala vjerna i strpljiva, no čistim slučajem, jer sam se ukočila čekajući. Odričem te se, iako je prekasno, budući da te sva moja ljubav nije mogla izvesti iz tvoje proklete duše. Optužujem te poput svih ostalih znajući da presuda još nije izvršena. Negdje, vjerojatno ispod zemlje o kojoj ne želim razmišljati, još uvijek dišeš i vičeš u gluho. I nisi sam, jer jasno vidim metalnu desnicu STRIJELCA i njegovo lice s kojeg se cijedi pljuvačka prvog monologa.)

GULIVER SIN

(Odmakni se... hoću imat zraka dok govorim i prostora da zamahnem i ubodem te riječima.)

Želim sobu s četiri velika prozora s pogledom na crvenu jesen ulice, razgažene kestene u pukotinama pločnika, miris gnjilog korijenja i gujavica nakon kiše, na zimu s prvim otiscima koraka u jutarnjem snijegu, usporeni promet, trome kapute i pucketave ledene krovove i na proljeće neukusno šareno, na gole vratove i tople ruke u prolazu, na propuh i raznježeno nebo s golubovima i probuđenom paučinom, i s pogledom na teško ljeto, dugi dan bez kraja i vruće nesаницe. Želim staklena vrata i prag koji dodiruje trg mojeg grada, želim susjede da ujutro šume zavjesama, grebu maslacem po tostu, kupuju novine i zveckaju ključem u stubištu, vode djecu u školu i pitaju me kako sam, želim odgovarati da sam dobro, najbolje... *(Udišem...)* ...da jedva čekam podne i vrhunac svjetla u očima kada žmirkam gledajući niz dugačak put koji započinje u mojem vrtu jer sam sretan kao dijete koje cucla čokoladu i odmata poklone, želim buditi ženu koja spava lijepa bez odjeće, rasteže se bez žurbe i smije se bez razloga s očima, borama, ramenima, koščatim koljenima i grlom promuklim od noćne šutnje, smije se meni jer donosim kavu i čitam horoskope kao viceve. Želim se smijati kao ona, planirati privatne petoljetke, ostvariti ih, bez muke, bez promašaja, želim odlaziti dalje od poznatih jezika i da niti jedno mjesto u kojem se zaustavim nikada ne bude bolje... *(Udah.)* ...želim žudjeti za domom i pisati duga pisma o brzom povratku, biti nestrpljiv i melankoličan van mog grada otvorenog putnicima, na vrhu planine, u podnožju oblaka, u

blizini novog dana koji je sretan kao i svi ostali. Želim se vraćati kao da me predugo i željno iščekuje zagrljaj što će mi polomiti kosti od ljubavi tako da postanem prašina i zemlja s nasmiješenim licem. Želim, nevino želim biti tamo koje nije ovdje. Želim izbrojati do tri i da nestaneš.

(Nestani!!!)

Jedan, dva, tri... tu si. Ima li smisla da ti išta više kažem? Znam da je tvoje oružje upereno u mene. U rijetkim trenucima, kada sam bijesan i hrabar, dok sam slijep od reflektora i riječi koje zapisuješ, želio bih da pucaš, da me preki-neš, smiriš zauvijek, da me izbodeš smrću, odmah, u leđa, želio bih da me ubiješ kada neću znati da to činiš, želim umrijeti kao heroj nepripremljen, jer ne mogu riskirati da padnem na koljena i cvilim, da se userem zbog tvoje nemilosti, da ti se zavlacim u nogavicu, da ti grizem bedro i zaplačem u posljednjih pet sekundi, da skrivam potiljak pred nišanom i vičem: nemoj, nemoj, a ti ipak hoćeš, svejedno ćeš me ubiti, bez razloga i, nadam se, bez upozorenja. Mogli bismo biti isti, ja sam optužen, a ti nisi nevin. *(Reci nešto napokon!)* Viđaš li me ponekad u snovima?

STRIJELAC

(Ne sanjam.)

Ne prepoznam te.

GULIVER SIN

Ometam li ti dnevni raspored?

STRIJELAC

Ne dopuštam.

GULIVER SIN
Kako me zaboravljaš?

STRIJELAC
Zaključam vrata.

GULIVER SIN
Zaključavaš vrata, svlačiš uniformu; ispod debelog sako muška košulja zgužvana kod struka i mrlje ispod ruku. Unosiš smrad vlage moje tamnice. Pereš se, briješ, lice u ogledalu ni na koga te ne podsjeća, okrećeš mu leđa...

STRIJELAC
Palim radio.

239 GULIVER SIN
Pališ radio... da li me čuješ? Da li razgovaraš sa mnom dok me nema, da li mi otvaraš vrata i puštaš u fotelju do sebe, dozvoljavaš li da te gledam dok spavaš ranjivo bez oružja? Pogledaj kroz zavjese: praznična scenografija i kartonski grad koji udišeš bez izraza i smijeha, brdo kulis iz žablje perspektive; buljiš u taj trg, u onaj zdenac s nepitkom vodom, u fasade i crkveni toranj, a ne vidiš ništa.

STRIJELAC
(Istina.)
Ne vidim te.

GULIVER SIN
Ipak sam tu. Dokumentirao si me, uveo u zapišnik: ime, prezime, starost, broj cipela, prag tolerancije, opseg želuca... Hajde, sve znaš napamet, reci nešto...

STRIJELAC
Reci ti.

GULIVER SIN
Već sam sve rekao.

STRIJELAC
Ne vjerujem ti.

GULIVER SIN
Ni ja tebi.

STRIJELAC
Nemaš kome drugom.

GULIVER SIN
Nije istina. Uz mene su stotine probuđenih spavača koji će porušiti sve što si izgradio da me nadživi: domove bez prozora, kule i stražarnice, satrti tvoj svijet do kostiju i dovesti sunce. Trebao bi se bojati.

STRIJELAC
Ja sam na sigurnom.

GULIVER SIN
Nisi.

STRIJELAC
Jesam, na sigurnom, jer sam na svojem. Sve vidim, znam i ono što mi ne govoriš, a ako mi nešto i promakne, imam oružje.

GULIVER SIN
I ja imam oružje. Mnoštvo ruku što će uskoro stisnuti šake i početi udarati po zidovima.

STRIJELAC

(Blefiraš.)

Gdje su?

GULIVER SIN

(Blefiram.)

Ne znaš?

STRIJELAC

Gdje su?

GULIVER SIN

Šutim.

STRIJELAC

Gdje su?

GULIVER SIN

Dolaze.

STRIJELAC

Prekasno. Već sam te ubio.

GULIVER SIN

Preduhitrit ću te.

STRIJELAC

Jadna je to pobjeda. Ipak ću ja baciti zemlju na tvoje ohlađeno lice, biti prvi i jedini koji stoji dok se ne zabode križ. Sâm ću održati posljednji pozdrav.

GULIVER SIN

Reci da sam bio bolji od tebe.

STRIJELAC

Nitko neće čuti.

GULIVER SIN

(Nije važno.)

Dovoljno je da to ti zapamtiš. No još postoji način da se izvučem, da prekoračim, da preletim arkade. Ne pristajem da me ovdje pokopaš, u ovaj skućeni grob, pod ovaj posvećeni kamen. Jer znam da postoji mjesto izvan ove mramorne gliptoteke, neki prozračan prostor s dalekim obzorjem. Tamo zemlja nije sebična. *(Nemoj se smijati.)* Prekopao si ovo malo polje, isušio ga, izpišao, ogradio ga tako da se ništa ne vidi. I čovjek bi u prvi tren mogao pomisliti da nema izbora jer kraj svijeta započinje tamo gdje visoke arkade dodiruju nebo i stražari kundacima razgrću oblake. Ne podnosim kad živi patroliraju nebom. Kad mi gledaju u tjeme. Postanem paranoičan Ti ne? Naravno. Oduvijek osjećam da me diskretno gurkaš u leđa, da mi pomičeš zglobove, tiho, škripitavo; malo lijevo, malo desno, par koraka, ne previše, pa unazad, i s vremenom shvaćam da me vodiš u krug. Istim putem.

(Nema izlaza, zaključao si vrata, zazidao prozore, sve si začepio osim špijunka po zidovima.)

Valjda je previše spomenika, i oltara, i svijeća, i toplog voska pa tamo ne smijem da ne pokvarim krajolik. A da si me ikad pitao gdje želim biti, uvijek bih pokazao tamo, u daljinu iza zida. Tamo gdje još nisi u krtičnjake ispraznio sjeme. Tamo gdje zemlja nije prekopana, prerađena, vakuumizirana u suvenir, u plastičnim vrećicama s glupom etiketom: livada s poljskim cvijećem, vodopad s proplancima. Krajolik ovog grada ne odgovara razglednicama. Želim preletjeti zid i doskočiti u prave vrtove, ne ove iz vrećica, već negdje gdje bih po rascvijetanim gredicama mogao hodati nevin. A ne niz ovaj

pakosan krug, upregnut kao stoka, protiv svoje volje. Pa nisam stablo da me ucjenjuješ korijenjem! Tu nema ništa što bi bilo moje, niti jedan centimetar ne sadrži više od tri uspomene koje želim zapamtiti. To je tvoj negostoljubivi grad podignut s predumišljajem, i tvoje spaljeno predgrađe, i tvoje iskopine, i tvoja povijest... ovdje se mogu samo popiknuti. Smrdi. Usko mi je i zagušljivo. Ne vidi se naprijed, jedino unazad, uvijek unazad, unazad, unazad... I kako da onda razmišljam o sljedećem danu? O čemu bih mogao odlučiti osim o bijegu?

STRIJELAC
Prilagodi se.

GULIVER SIN
Iskopati ću tunel, pobjeći ću.

Znaš li koliko bi duboko morao kopati da me izbjegneš? Taj bi tunel trebao zemlju presjeći na pola da bi ti se uopće isplatilo uzeti lopatu u ruke. Nemoj ni pokušavati, zamisli kako bi bilo strašno da se susretnemo u dubini. Zamisli taj mrak u kojem me ne vidiš, no ja sam ipak tamo, priljubljen uz tvoju sljepoočnicu, nakostriješen, dresiran da grizem.

GULIVER SIN
Prijetiš?

Čemu? Prijetnja je konstantna, nisi valjda već postao imun; izranja ti iz tjemena, gmiže ispod kose i preko šije, dlačica na kralješcima, spušta se do čmara i steže te, sljeva se niz klecava ko-

ljena svuda oko tebe... kaplje. Nemoj biti smiješan. Zašto bih ti prijeto? Ionako se već bojiš svih strahova koje ti mogu nanjeti.

GULIVER SIN
Slažem se. Ništa mi ne možeš, jer nemam što izgubiti.

STRIJELAC
Prezirom me sigurno nećeš izbjeći. Nešto ti uvijek mogu oduzeti.

GULIVER SIN
Predugo stojim pred tvojom hladnom cijevi i više ne vjerujem da bi zaista mogao.

STRIJELAC
Mogao bih.

GULIVER SIN
Zašto onda već nisi?

STRIJELAC
(Nisam kronik – čekam da me uvrijediš ili kažeš: Kriv sam.)
Dajem ti priliku. Zar si zaboravio kako izgleda tvoj savršeni svijet?

GULIVER SIN
Nisam. Ali me ne možeš ucijeniti s onim što nemaš.

STRIJELAC
Sjeti se, nekada si bio više patetičan; sanjao da ljetno traje cijelu godinu, da škiljiš prema južini i sijediš od soli. A pogledaj sad... *(rupa)* na tvom bi se mjestu duboko razočarao. Samo tiješan podrum bez propuha, rešetke, hrđa, sa-

mo nas dvojica, jedini od svih ljudi, tu, (*je l' gledaš?*) tu, manje-više do kraja: ja – s ključem, ti – s hladnim nogama, a nisi još ni mrtav.

GULIVER SIN
Još ne.

STRIJELAC
Izađi dok nije prekasno.

GULIVER SIN
Kako?

STRIJELAC
Dajem ti priliku.

GULIVER SIN
Nemam gdje otići.

STRIJELAC
Hajde, hajde... zar ne čuješ da zveckam ključevima?

GULIVER SIN
Čujem, no ne shvaćam koja je cijena onog što mi nudiš.

STRIJELAC
(*Evo.*)
Ruka.

GULIVER SIN
Ruka?

STRIJELAC
Ruka.

GULIVER SIN
Nemoguć izbor i dvije smrti. U svakom slučaju, ta je ruka za mene pogubna.

STRIJELAC
Više ti je neću pružiti.

GULIVER SIN
(*Bolje sročimo s ovim.*)
Nemaš razloga čekati.

STRIJELAC
Ja odlučujem.

GULIVER SIN
Hajde! Hajde, prije no što se počnem pitati: zašto?

STRIJELAC
To nije važno.

GULIVER SIN
Pucaj!

STRIJELAC
Neću.

GULIVER SIN
Onda zašto?

STRIJELAC
Jer ja to mogu.

GULIVER SIN
Onda daj! Pusti me da umrem, da se izležavam, da budem glup, ostavi me da budem ćelava kost, da postane sasvim nebitno jesam li ikada

bio smrdljiv, patetičan ili zarobljen u tvom podrumu. No... kad ćeš to već jednom učiniti?

STRIJELAC
Na vrijeme.

GULIVER SIN
I ne mogu ti promijeniti odluku?

STRIJELAC
Mogao si. Opusti se, smrt će doći s malim zakašnjenjem. Nećeš vidjeti kada naciljam.

GULIVER SIN
Hvala.

STRIJELAC
Nema na čemu. Ja sam ti prijatelj.

243

GULIVER SIN
Šuti.

STRIJELAC
Ipak smo slični.

GULIVER SIN
Na suprotnim stranama.

STRIJELAC
U istom crtežu.

GULIVER SIN

(Vjeruj mi, da se ova tamnica suzi na jedan centimetar, da nam priljube kralježnice i prišiju ih žicama, još bismo uvijek bili neprijatelji.)

Ne. Neću se slomiti pred nekim poput tebe; pred nekim umotanim u inicijale, ključarem

što škilji kroz zid, pred nekim koji govori iz mraka i skriva lice, ne. Ne. Možda to govori strah što se pretvorio u hrabrost, jer toliko dugo živim u njemu da sam ga prestao osjećati. Svaki puta kad me nagaziš molbama, naredbama, prijetnjama, sjetim se što sam istetovirao na čelo: jedno duboko organsko NE. *(gledaj!)* Možda je to i oholost? Ali pred vojskom koja pred sobom gura sjenu, koja maršira u tami, pred tvojim vojnicima s kacigama i oružjem, pred šakama u rukavicama moram se suprotstaviti makar ohološću. Hoću zadržati ljudsko pravo da se bojim – pravo da bježim od onog što me plaši. Da, i ti me plašiš, ali pomisao da ti udovoljim još je strašnija. Znam, bit će ti dovoljan samo sapun da me spereš sa sebe. Pregazit ćeš me i utabati u kamen trga ispod svojeg prozora. No ti vjeruješ, da kada se to dogodi, da ćeš spokojno šetati preko mene, ponekad me pogoditi pljuvačkom i cipelom, bez nelagode da ti gledam u lice bez lica. Mislit ćeš da si me porazio. Čak i ti. Ali ne... uvijek ću ti biti na putu. Namamljen crkvenim zvonima prelazit ćeš me kao da sam zebra na raskršću – jedino mjesto na kojem možeš pregaziti ulicu. Svakog ćeš dana, na nevinoj šetnji u crkvu, morati prijeći preko te velike mrlje na cesti, preko mene. Ni kiša me neće isprati i nećeš me zaboraviti. Tako ćeš biti uprljan sa mnom. Nadglasati ću tvoje oružje. Slušaj zvana, možda ti pomognu, možda te oglušće...

(Znaš, tvoja mala smrt neće imati nikakav historijski značaj; biti dezertar ili pak prorok ostavlja premalo vremena da objasniš zašto si umro prije no što su ti bore zahvatile lice, prije no što si patio od ikakvih bolesti ili umora. Tvoj odabir ostavlja čak i premalo prostora da okrivim nekog drugog, da lažem kako je svijet bio posebno okrutan upravo prema tebi dok

si skromno i radišno pokušavao dane učiniti prozračnima. Ne sjećam se te lakoće. Naše uspomene skribe kao suhi zupčani- ci. Shvaćam, bilo je previše zavodljivo popustiti pred iskuše- njem da umreš polaaaako, mučen, izdan i gladan, ohrabren mišlju da ti dostojanstvo leži u temeljitom porazu svih snova.)

STRIJELAC
Jedi.

GULIVER SIN
Ne.

STRIJELAC
Uzmi kruha.

GULIVER SIN
Neću.

STRIJELAC
Skapat ćeš od gladi.

GULIVER SIN
Boli te briga.

STRIJELAC
Nemoj se zavaravati. Previše si strašljiv da umreš dobrovoljno. Pogledaj se, budalo pate- tična, kostur ti vapi za mesom. Postao si jadan protivnik, s tim ručicama gladnog starca i veli- kim očima što same proždiru mlaku juhu koju mi svako podne izliješ na cipele. Pogledaj se: sav tanak, klimav i proziran, a toliko vezan uz svaku sekundu koju ćeš još proživjeti, potajno očekujući da odustanem od presude.

GULIVER SIN
Pa hoćeš li odustati?

STRIJELAC
Dozvoliti da izađeš iz moje tamnice? Dozvoliti da zašiješ rane koje sam ti nanio i da mi se osve- tiš? Ismijali bi me potomci.

GULIVER SIN
Pucati ćeš?

STRIJELAC
Dok ne umreš.

GULIVER SIN
Ubit ćeš me.

STRIJELAC
(Hoću.)

I zakopati. Zaboraviti i nastaviti tamo gdje sam bio prije no što smo se sreli, kada te nisam mo- gao zaobići i dopustiti da slobodan hodaš s re- čenicama nezadovoljstva koje su zvučale kao iz- daja.

244

GULIVER SIN
Čemu onda jesti?

STRIJELAC
Ako ništa, jedi iz inata.

GULIVER SIN
Odbijam iz inata.

STRIJELAC
Naređujem ti: jedi!

GULIVER SIN
Neću. I u kruhu je metak.

STRIJELAC

Stvarno bih mogao pucati.

GULIVER SIN

Mogao bi, ali ne odmah, jer sumnjaš da skrivam sjeme tajne koja će te jednom ugroziti.

STRIJELAC

Ipak bih mogao pucati.

GULIVER SIN

Ali nećeš. Ne još. Jer bi mogao otkriti da nisam rekao sve.

STRIJELAC

Onda govori.

GULIVER SIN

245 Pusti me da zatvorim oči, (*polako*) dolaze mi nezaboravne scene iz doba moje slave... (*to dobro zvuči*) Prehodaо sam pustinju u svim smjerovima, nisam joj našao ni kraja niti oaze, sve što pamtim je krajolik u panici koji je možda bio čista fatamorgana. No barem se više ničega ne bojim – sve se već dogodilo.

STRIJELAC

Boji se mene.

GULIVER SIN

Sve manje.

STRIJELAC

Uživam u tvom porazu.

GULIVER SIN

Pobijedio sam kad si me nazvao izdajnikom.

STRIJELAC

Promijenit ćeš se. Izgubiti orijentaciju.

GULIVER SIN

Koncentracija mi je još uvijek na visini. Ne padam u afekt, neću pisati po bravi i rašpicom strugati rešetke, neću se polititi benzinom, neću se zapaliti, neću urlati: sloboda! sloboda!

STRIJELAC

Naravno. Što ti znaš o slobodi?

GULIVER SIN

Ništa... malo teorije. Osjećao sam je rijetko i bolno, u maglovitim trenucima kada me je intuicija vodila preko visoke plime, prema mjestu gdje me nikad nije bilo i gdje drugi nikad nisu stigli.

STRIJELAC

Pa ti si maštao!

GULIVER SIN

Ne. Pogledi što su načas dotakli nenastanjeni slobodni grad bili su dovoljni da shvatim smisao njegove pustoši. Nije na meni da izgazim te ulice i da se zavlčim među svježe poplune tihih spavaonica – mogu ih samo željeti, pun olova i bez krila da poletim. Moja neispunjena želja brani njegove bedeme od osvajača. Tamo te nikada neću pustiti.

STRIJELAC

Taj grad ne postoji.

GULIVER SIN

Stvarniji je od tebe.

STRIJELAC

Samo maštaj... Strah će te vratiti u moje naručje. Čvrsto te držim, i možda mi, zaglupljen sljepilom, uspiješ pobjeći i doći do obale, no niti jedan te brod neće prevesti preko beskonačno duboke vode. Uхватit ću te i lomiti sve dok mi ne šapneš da sam ja tvoj korijen i stablo, da ono što izdahnem sâm udišeš, sve dok ne priznaš da si zgriješio mišlju, rječju i djelom, protiv oca koji te hrani, pokreće i bdije nad tvojom zabludjelom žudnjom.

GULIVER SIN

Nisam ti dužnik, nemam razloga. Odrastao sam s tvojom djecom, u nekom podrumu, skoro ugušen, čekajući da postanem dovoljno jak i da ti se osvetim prezirom, da napokon izađem pred sunce i nadoknadim djetinjstvo bez igre. Čučali smo pod zemljom, ja i horda tvojih blizanaca. Gledao sam kako zadovoljno rastu i množe se kao crvi ispod kamenja. Režala su na tepanje, izbijali su im očnjaci, šake i glad za nasljedstvom... da, jedino si ih ti mogao začeti...

STRIJELAC

Moja djeca.

GULIVER SIN

Tvoja djeca. Bijesna djeca othranjena na bijesnim grudima. Tukli su svom snagom u potpornje podruma, rušili ih nogama i rukama, rovali podzemne hodnike, poput krtica probijali asfalt i osvajali ulice mog doma. Na glavu su mi padali udarci i grede, cvilio sam za svjetlom dok se urušavalo podzemlje. Iznutra. U materici gdje je oduvijek bilo sigurno. Izvukao sam se iz zemlje tražeći topliju utrobu. I tada, kad

sam prvi puta ugledao oblake između kuća, pomislio sam: "Previše ih je, potrošit će ovo nebo", i ponovno odjurio tražiti mrak da se sakrijem od tvog potomstva. No našao sam se usred grada u plamenu. Na pločnicima su žene porađale djecu što su vrišteći od srama tražila nazad, nazad unutra, ručicama pipkala po novom i čađavom svijetu, držala se za pupkovinu i bespomoćno ju gurala među kmečave usne, dok su preko temelja marširali tvoji dobrovoljci i ubirali uplakani porod.

STRIJELAC

Djeca pripadaju ocu. On ih uzima u krilo, daruje im peperminte, miluje paperjasto tjeme i šapće, riječ po riječ: nikada – ne biti – na cesti – bez oružja.

GULIVER SIN

Nikada ne biti na cesti... Puzao sam od kuta do kuta, skrivao se po vežama, iza stabala u obraslim dvorištima, molio se da me ne nađu, bježao, bježao, strugao uhom po asfaltu osluškajući njihov dolazak.

STRIJELAC

Oni su već tu. Zasadio sam ih niz aleje umjesto drvoreda, postavio ih po krovovima da kao antene strše prema nebu i neprijatelju, rasporedio ih na raskršćima da prelaze zebru i prerušeni u hodače kontroliraju nevjernike.

GULIVER SIN

Ugušio si svaki nevini glas koji se još mogao čuti u mom gradu na samrti.

STRIJELAC

Othranio sam vojsku sinova da se kao divlji konji rastrče po zemlji!

GULIVER SIN

A ja sam rođen slučajno i mimo tvojih strategija. I jedini izbor koji imamo je da budemo neprijatelji. *(ali tako sam umoran)* Htio bih nazad unutra. Majko, raširi noge da se vratim, uvučem u toplu jazbinu iz koje su me potjerali da izgorim.

(Sâm si... sam si kriv. Oduvijek si želio biti heroj, pričao si da je hrabrost samo inat i da treba potražiti pustu livadu u tišini, no u potaji si znao da ne možeš podnjeti sreću, jer joj ne vjeruješ, jer se bojiš slabosti, jer stalno tražiš neprijatelja da ti zagadi izvor iz kojeg piješ, da te prisili na okrutnost, da bude razlog što psuješ, mrziš i gradiš zidove, što postaješ isti kao on. Sumnjam da si ikada povjerovao u ono spokojno mjesto o kojem si mi govorio, udaljeno je godinama koje nemaš, sakriveno smjerom koji ne znaš... no nemoj to nikome priznati. Sada je prekasno ostati poražen.)

247

GULIVER SIN

Mogao sam ostat sjediti u parku, pušiti svoju cigaretu, čitati novine, zuriti u mimohode, odmahnuti rukom na revolucije, gledati u krošnje, skinuti baloner i čekati sunce.

STRIJELAC

Mogao si biti pobjednik.

GULIVER SIN

Ali ja sam uvijek bio netko drugi i kopao rake gdje ću sakriti bijes. No u svakoj rupi već su ležale kosti predaka, zemlja je bujala od povijesti i šupljih lubanja, gdje god da zarijem lopatu nigdje mjesta...

STRIJELAC

Mogao si mi biti sin.

GULIVER SIN

(al' ja sam kopao, kopao, kopao...)

Razgrnem blato, razgrnem kosti, dođem do kamena, kopam dalje, razgrčem blato, razgrnem kosti, ponovno kamen, razgrčem, blato, kosti, kamen, kamen, kamen...

STRIJELAC

Mogao si biti otac.

GULIVER SIN

Nigdje na svijetu nema tako plitke zemlje. Ovdje i spavači u grobovima licem dotiču korijenje trave. Ne mogu leći s njima. Što da radim?

STRIJELAC

Slušaj...

GULIVER SIN

Pusti me. Kopam...

STRIJELAC

Još uvijek?

GULIVER SIN

Zemlju, ciglu, kosti, kamenje... želim se ispružiti ispod nekog tihog proplanka.

STRIJELAC

U Moran si.

GULIVER SIN

Još imam snage.

STRIJELAC
Je li to ona tvoja zemlja?

GULIVER SIN
Ne.

STRIJELAC
Čija je?

GULIVER SIN
Ničija.

STRIJELAC
Kakva je?

GULIVER SIN
Blato.

STRIJELAC
Kišilo je?

GULIVER SIN
Ne znam.

STRIJELAC
Onda je sunčano.

GULIVER SIN
Ne vidim.

STRIJELAC
Moraš vidjet.

GULIVER SIN
Ništa ne vidim.

STRIJELAC
Dan je.

GULIVER SIN
Ne bih znao.

STRIJELAC
Mogao si ostat sjediti u parku.

GULIVER SIN
Nisam.

STRIJELAC
Osijedio bi na klupi u hladu.

GULIVER SIN
Umrijet ću prije.

STRIJELAC
Čitao bi novine.

GULIVER SIN
Ne čitam novine.

STRIJELAC
Čitao si.

GULIVER SIN
Možda.

STRIJELAC
Što je u njima pisalo?

GULIVER SIN
Ne znam.

248

STRIJELAC
Je li ti se spominjalo ime?

GULIVER SIN
Nisam zanimljiv.

STRIJELAC
Koliko puta?

GULIVER SIN
Ne sjećam se.

STRIJELAC
Nisi brojao?

GULIVER SIN
Ne.

249

STRIJELAC
Je si li prepoznao ljude na naslovnici?

GULIVER SIN
Koje ljude?

STRIJELAC
Svoje prijatelje.

GULIVER SIN
Nemam prijatelja.

STRIJELAC
Koliko vas je?

GULIVER SIN
Sâm sam.

STRIJELAC
Bezopasan.

GULIVER SIN
Nevin.

STRIJELAC
Nemoguće.

GULIVER SIN
Napušten.

STRIJELAC
U govnama.

GULIVER SIN
U mraku.

STRIJELAC
Zar je moguće da si jedini?

GULIVER SIN
Tako ispada.

STRIJELAC
Možda samo misliš...

GULIVER SIN
To ti misliš.

STRIJELAC
Što misliš?

GULIVER SIN
Ništa.

STRIJELAC
Pričaj mi o tome.

GULIVER SIN
Neću.

STRIJELAC
Drugima si pričao.

GULIVER SIN
Nisu slušali.

STRIJELAC
Što si sve rekao?

GULIVER SIN
Ništa nisam rekao.

STRIJELAC
Zašto si govorio?

GULIVER SIN
Kao da nisam.

STRIJELAC
Od čega bježiš?

GULIVER SIN
Ne bježim.

STRIJELAC
Kuda?

GULIVER SIN
Nikuda.

STRIJELAC
Bježao si.

GULIVER SIN
I stao.

STRIJELAC
Bojiš se?

GULIVER SIN
Ne.

STRIJELAC
Znaš li što je iznad nas?

GULIVER SIN
Strop, četiri ugla, žarulja na križanju dijagonala, bijeli kreč, sive mrlje, gljivice od vlage...

STRIJELAC
I grad koji te zaboravio.

GULIVER SIN
Grad kojem je svejedno.

STRIJELAC
Žališ?

GULIVER SIN
Ne.

STRIJELAC
Zaista?

GULIVER SIN
Sigurno.

250

STRIJELAC

Propuštaš divan dan.

GULIVER SIN

Mnogo njih.

STRIJELAC

Vani je sunčano.

GULIVER SIN

Gdje vani.

STRIJELAC

Znaš.

GULIVER SIN

Ne znam.

GULIVER SIN

Moj grad. Moji krovovi. Stare cigle i stari pločnici. Prašni sutereni. Glave zazidane u prozovima. Moj slijepi i gluhi grade, mogao sam te spasiti od povijesti. Ali povijest nas nije zaobišla. Treba bježati. Sada je prilika, ne čuju se himne, miting je završen, izjedeni su zaklani volovi, parole su potrošene, idoli spavaju pijani... Potrčimo, brzo, brzo, ostavimo starce i mrtve da spavaju, ako se ikada probude grad neće biti isti. Ući ćemo u budućnost kao dezerteri bez puške i uniforme, znojni i prazni, raširenih očiju kao djeca koja prvi puta vide golemu zemlju iz ptičje perspektive i šapću: "Koliko mjesta... i tako je lijepo... kako je lijepo..." Dolazim vam bez darova, bez odjeće, bez obećanja, osim da ću juriti zajedno s vama i neću se zaustaviti sve dok tabanima ne spalim kamene na putu, sve dok zidove i bunkere ne sravnim u polje, sve dok me ne zaustave graničari na nasipu rijeke koju ćemo ipak preplivati, jer granica više nema, a vode se ne bojimo. Moja će se noga užariti kao nož na zmijskom ugrizu, za-bit ću je u ovu zemlju, rasjeći, neka iscure otrovi i sjećanje, neka ostane bezbolan ožiljak u slavu današnjeg juriša. Razapinjem se, ali ne želim da mi vjerujete, ne želim da me slijedite, krajolik je prostran, razletite se slobodni od zakletva koje ne tražim... Što želite? Spreman sam dati sve i biti sve, sve osim osvajača, jer među nama nema vođe koji je bolji. U našem staklenom gradu svi smo jednaki, krhki i prozirni. Tek smo se rodili, još puzamo bez cilja ne prepoznajući jug od sjevera, još tražimo mlijeko presušenih majki, spavamo na mahovini i jedemo bobice. Ponovno smo na početku. Tek smišljamo prvu rečenicu. Nemojmo je učiti

251 *(Mora da je strašno biti zakopan. Ponekad zamišljam kako bi izgledao naš život da sam te tada, na početku svih stvari, dok si još bio gol i nečujan, odjenula u vojnika, namazala ti lice ugljenom, mahala ti na odlasku znajući da ćeš preživjeti jer je zemlja prekopana rovovima, jer ćeš se strmoglaviti u jednog od njih, puzati milimetar po milimetar, izbjeci nož, metak i eksploziju, vratiti se sljepljen blatom i krvlju (i ne bih pitala čija je), dovući se do svojih stopala da te spasim, podignem na noge i operem. Sumnjam da bi ovaj grad izgledao drugačije da si i ti sudjelovao u onom vječnom ratu, sumnjam da bi ikome nedostajali komadići nevinosti iz tvojih rečenica, sumnjam da bih ti predbacila što ne umireš tiho i ponosno. Vjerojatno je to izdaja, no željela sam uvijek suprotno od onog što si propovijedao, htjela sam da se predaš pred većinom, bila sam ti spremna odrezati jezik, odsjeći uši, iščupati oči, zavezati ruke, prisiliti te da se pokoriš i da zajedno s ostalima stvaramo nepravdu, održavamo grad ruševnim i neprohodnim, samo da ne budemo gubitnici i da dišemo.)*

napamet. Nemojmo svi izgovoriti isto. Krenimo! Priprema... pozor... start!

(Ne glumi da se ne sjećaš, nitko se nije pokrenuo. Stajali su ukopani u šaputanju optužbe: "Tko si ti koji tražiš tu kuka-vičku revoluciju? Odkuda ti oholost da kuješ pravdu u ime nas i naše djece?" Leđa su okrenuli, a samo koljena u maršu usmjerili prema tebi. Žatvorila sam oči da ne vidim tvoj kraj.)

Zar me ne čujete? Zar moj glas nije pjevniji od naredbi koje ponavljate u sebi? Zar nitko od vas ne vidi ogradu? Ona postoji...

(Dosta starih govora. Izgubio si.)

STRIJELAC
Jedi.

GULIVER SIN
Neću.

STRIJELAC
Večera je.

GULIVER SIN
Neka.

(Večera je. Zašto ne jedeš?)

GULIVER SIN
Ne mogu.

(Barem malo.)

GULIVER SIN
Nisam gladan.

(Pojedi bar žlicu juhe. Razbolit ćeš se.)

GULIVER SIN

Ne mogu sada. Možda kasnije.

(Žnam da nećeš kasnije. Uvijek kažeš kasnije, a onda je proliješ. Kao da ja ne znam.)

GULIVER SIN

Budem. Obećajem.

(Ohladit će se.)

GULIVER SIN

Moram ovo završiti.

(Sebičan si.)

GULIVER SIN

Nemoj me ostaviti. Pričekaj...

(Toliko sam već dugo čekala da je moje čekanje postalo mučnije od tvoje osude. Ti barem naslućuješ razlog.)

GULIVER SIN

Oprosti.

(Svejedno. U svakom si slučaju kriv.)

GULIVER SIN

Znam. Rekao sam da ću se vratit.

(Obećao si.)

GULIVER SIN

Krenuo sam, iako bez cvijeća i poklona.

(Nije mi bitno.)

GULIVER SIN

Jurio sam cijelim putem. Znao sam da stojiš kraj prozora spremna da mi mahneš.

(Kasniš.)

GULIVER SIN

Trčao sam kao progonjen, sto puta prešao cestu na crvenom, psovali su mi, trubili, udario sam prečicama, preskakao sedam stepenica odjednom...

(Možda sam krivo shvatila? Možda sam prespavala dan i ti si već bio ovdje?)

GULIVER SIN

253 Zastao sam samo jednom, u nekom parku, da se odmorim, i tamo ugledao stražare skrivene iza stabala, upirali su u mene prstom. Mislio da je to zato jer trčim kao lud, kao da bježim, kao da nemam cilj i jer mi smiješna želja da ti se vratim vrišti iz očiju.

(Da li ikada pomisliš kako je teško biti zazidan u prozoru?)

GULIVER SIN

Pokušao sam izbjeći njihove kažiprste, ali ubadali su me u trbuh, u oko, pod lopaticu... gdje god bih ugledao prolaz začas bi se stvorila ograda. Trčao sam u krug neprekidno udarajući u široka prsa straže; ja se ispričavam, samo malo, možete li se pomaknuti, žurim, žurim...

(Znaš li da sam postala kip, kamena karijatida koja nosi crvotočne daske prozora.)

Časopis za književnost i kulturu, i društvena pitanja

GULIVER SIN

Svezali su mi jezik, i ruke, i rebra, vukli me kroz ulice u kojima ne stanuješ, tražili stup da me svežu i popljuvaju, tražili lomaču da me spale, tražili zid pred kojim bi me streljali. Našli su zid, i metak i strijelca.

STRIJELAC

Optužio si ih da su poput korova.

GULIVER SIN

To nije bila optužba. Korov je sretan, razmnožava ga vjetar, niče bez sjemena i znoja seljaka.

(Možda si me zaista ljubio, ali više ništa ne osjećam.)

STRIJELAC

Pitali su te: "Zašto tvrdiš da nemamo povijest?"

GULIVER SIN

Ne treba nam.

(Hoćeš li me prepoznati? Ostarila sam, osijedila, rijetko govorim i nemam volje da sa sebe skinem paučinu.)

STRIJELAC

Vikali su: "Ti si onaj koji govori i ništa ne obećaje!"

GULIVER SIN

Da, to sam ja.

(Prekrili su me bijelom plahtom kao i sav drugi namještaj.)

STRIJELAC

Nijedan te dom neće dočekati.

GULIVER SIN

Neka.

(Dala sam večeru prosjacima. Ionako se ohladila.)

STRIJELAC

Ostaješ ovdje.

GULIVER SIN

S tobom.

(Nisi došao.)

STRIJELAC

Ubit ću te.

GULIVER SIN

Znam.

254

(A čak sam i žlice istrljala krpom da se sjaje poput ogledala, postavila duple tanjure, plave salвете iako ih ne koristiš, čašu za vino, čašu za vodu... a mogla sam te ljubii dok juha ne postane mlaka.)

STRIJELAC

Mogli smo biti obitelj.

GULIVER SIN

Mogli smo.*

(No možda i bolje... tada bih te čekala zauvijek.)

SVRŠETAK

---

* Bez obzira da li se u inscenaciji koriste didaskalije, ova replika predstavlja zadnju izgovorenu rečenicu.